

André Nuchelmans

is redacteur van *Boekman* en stafmedewerker van de Boekmanstichting

activiteiten waarbij aan de hand van een bepaald thema de cultuur van verschillende groepen onder de aandacht wordt gebracht, leren mensen elkaars achtergrond beter kennen en kunnen mensen hun cultuur aan elkaar laten zien. Cultuur is het middel om de ontmoeting tussen verschillende culturen mogelijk te maken.’ Zijn rol is vooral om die ontmoetingen op lokaal niveau een zetje te geven, door dingen aan te bieden.

Papiamentse opera

Als voorbeeld noemt Kaya het project van de Antilliaanse sopraan Tania Kross. Zij werkt momenteel aan een opera in het Papiaments. ‘Daar komt een heel ander publiek op af dan op *Die Zauberflöte* in de Rotterdamse Schouwburg. Van belang is dat het het publiek raakt, waardoor het op het idee kan komen ook eens naar een andere opera te gaan. Veel heeft te maken met de vraag of mensen zich op hun gemak voelen. Is dubbele identiteit dan een probleem? Van belang is dat alle bevolkingsgroepen meedoen; of je een dubbele, driedubbele of enkelvoudige identiteit hebt, maakt niet uit.’

Kaya ziet de stad als een grote emancipatiemachine. Veel mensen stromen op een laag niveau de stad in en stromen op een hoger niveau weer uit. Dit zorgt zijns inziens voor een allochtone middenklasse. Parallel met die sociale en economische groei, neemt ook de cultuurbehoefte van deze groep toe. ‘Het is de taak van de stad om met dit soort veranderingen mee te bewegen’, legt Kaya uit. ‘Vooral jongeren-cultuur is erg dynamisch.’

Rotterdam is de enige stad in Nederland die niet vergrijsd, maar juist verjongt. Daarbij heeft zestig procent van die jongeren een multiculturele achtergrond. De ‘witte’ jongeren komen wel aan hun trekken met het huidige cultuuraanbod, maar voor de jongeren met een multiculturele achtergrond ligt dat anders. Vandaar dat Kaya vijftien miljoen euro heeft

uitgetrokken voor *urban culture*. Het is niet de bedoeling dat het geld geïnvesteerd wordt in allerlei reeds bestaande podia en initiatieven. Kaya wil dat de initiatieven vooral van de jongeren zelf komen.

De dubbele culturele achtergrond die Kaya zelf heeft, ziet hij als een voordeel in zijn functie. ‘Als ik iets zeg op dat vlak, zijn mensen toch eerder geneigd erover na te denken. Bovendien kan ik beter inschatten wat er leeft onder de multiculturele bevolking en krijg ik mensen eerder mee. Het is voor mij gemakkelijker om dingen bespreekbaar te maken, doordat ze zich bij mij toch meer op hun gemak voelen. Ook gevoelige onderwerpen kan ik hierdoor bespreekbaar maken.’

Met een cultuurbegroting van negentig miljoen euro kan Rotterdam zich met Amsterdam meten. Maar waar Amsterdam bekendstaat als de stad die vaak ‘nee’ zegt tegen nieuwe initiatieven, presenteert Rotterdam zich als de stad van de onbegrensde mogelijkheden. ‘Rotterdam heeft ondanks de aanwezige hoogwaardige culturele infrastructuur een underdogpositie tegenover Amsterdam. Daar moeten we ons voordeel mee doen.’

Gezocht: Marokkaanse vertellers

Mohammed Benzakour

Het zijn dulle jaren. Vooral wanneer de politiek correcte gemeente (let wel: correct is ingewisseld voor incorrect en vice versa) het weer es op z’n heupen krijgt en de Marokkaan bij de haren de integratiemolen in sleurt (met averechts effect uiteraard, want de enige succesvolle integratie heet ‘uittegratie’, maar dat leg ik een andere keer uit). De Marokkaan moet en zal in-te-gre-ren. Linksom of rechtsom. Hij moet partij kiezen. Hij moet met de billen bloot (in bepaalde kringen nogal letterlijk). Hij moet de vuile was buiten durven hangen. De hand in eigen boezem steken. Die hand vooral ook geven in plaats van weigeren. Meedoen aan de Staatsloterij en het liefst ook carnaval. Hij moet stemmen, fietsen en aap-noot-mies kunnen opdreunen. En sinds professor Van Oostrom moet hij ook met de hand op de borst het Wilhelmus kunnen kwinkleren. Tegelijk moet hij zich zo stil en onopvallend mogelijk bewegen, wat neerkomt op: niet te veel bidden en geen lange jurken dragen. Enfin: de Marokkaan moet veel en mag weinig. Want dat is goed – voor wie precies, moet nog blijken.

Maar: dat de Marokkaan misschien ook uit *zichzelf* iets goed kan (zonder dat hare excellentie van Vreemdelingenzaken dat op commandotoon het land in brult), komt bij weinigen op.

Nu, wat kan de Marokkaan dan goed? Laten we het vrolijk houden en zeggen: lullen en hollen. De Marokkaan kan lullen en hollen als de beste. Dit zeg ik niet zomaar, dit is cognitieve kennis gebaseerd op de praktijk. En wel een praktijk die mij persoonlijk bijzonder nabij is, wat u niet zal verbazen.

Laten we beginnen met ‘hollen’. Hollen zit de Marokkaan in de genen. Dit omdat hij al sinds eeuwen op ieder onbewaakt moment op de vlucht moet kunnen slaan. In zijn harde, tribale woestijncultuurtje is hij permanent omgeven door gevaren, Deze gevaren kunnen variëren van een plotseling opstekende zandstorm tot een door een vleermuis gebeten dulle hond. Van een bedrogen echtgenoot met zwaaiende dolk tot rondkrioielend geboefte (goed kunnen hollen geldt natuurlijk ook de dief). Daarom, van oudsher moet de Marokkaan overleven, en overleven betekent in velerlei opzichten: beschikken over een paar goede poten onder de romp.

Hoe zonde is het dan dat Nederland van deze godgegeven gave zo weinig gebruikmaakt. Waarom wordt de Marokkaan niet massaal ingezet in trajecten waar hard kunnen draven tot aanbeveling strekt? Zoals de atletieksporten, expressepakketbezorging, het wijkagentschap, het beveiligingswezen, het kustwachterschap en zo meer. Enfin. Dit is een artistiek magazine, en helaas valt een goede benenwagen enigszins buiten de

niche. Hollen is – letterlijk – een andere tak van sport.

Wandelend orakel

Laten we daarom snel overgaan tot het ‘lullen’. Want films maken gaat de Marokkaan niet zo geweldig af, schilderen ook niet bepaald. Schrijven en muziek al iets beter, maar nog niet werkelijk spraakmakend. Maar lullen, ja, lullen is een vak dat hij als geen ander verstaat. En bovendien, een vak waar hij een adembenemend belang aan hecht. Immers, hoe belangrijk hollen ook is voor de Marokkaan, hij verkiest te struikelen over zijn benen (vallen is stomme pech) in plaats van over zijn tong. Wie zich verspreekt of, erger, met de mond vol tanden staat, is gedoemd een levenslange vernedering mee te torsen. Daarom is de Marokkaan een luller pur sang. Een wandelend orakel. Niet het hart of de lever, maar de tong is zijn vitale levensorgaan. Zijn vertel-aandrang is een levensbehoefte; het bewegen der kaken en het voortbrengen van min of meer beduiding hebbende woorden, zinnen en peroraties is een fysieke behoefte, zo dwingend als eten en slapen.

Een behoefte die er al vroeg in zit. Want wie zijn oor te luisteren legt op een Maghrebijns bol buikje kan het foetusje al horen brabbelen dat het een aard heeft.

Als geen ander leeft de Marokkaan mét de tong en zelfs: ván de tong

Een Marokkaan vertelt gerust hetzelfde verhaal in zeven verschillende versies aan zeven verschillende mensen. En ik ken zelfs een Berber die het presteert hetzelfde verhaal in één avond in vijf verschillende versies aan mij te vertellen. Dit zou je beginnende Alzheimer kunnen noemen, als ik niet beter wist.

Maar is lullen eigenlijk wel een kunst, vraagt u zich al een paar alinea’s af. Zonder twijfel! Let wel, ik zeg niet dat iedere stamgast die zijn lallende scheur opentrekt een kunstenaar is die ons kan amuseren met zijn mentale roerselen (van alle kleppende wezens zijn soms de zwijgzamen het onderhoudendst), maar ergerlijker zijn diegenen die veel bazelen, maar niet weten het smaakvol op te dienen. (Niets is ergerlijker dan dat obscure brabbeltaaltje waar onze jeugd vandaag patent op lijkt te hebben; het zijn vaak ook niet de snuggersten – wie krom spreekt, denkt ook krom –, maar dit terzijde.)

Neen. De retorica is een uiterst verheven, maar jammerlijk ondergewaardeerde kunstvorm. Retorica is de taal van de goden. Eloquentie de muziek van het paradijs. Of zoals het in de Spreuken staat: goede spraak is als appels en zilveren schalen.

Gesproken woorden, in juiste vorm en toon, kunnen geweldige emoties losmaken, daar is de Marokkaan zich maar al te zeer van bewust. Want als geen ander leeft de Marokkaan mét de tong en zelfs: ván de tong.

Ongetwijfeld kent u de Djemaa el-Fna, het beroemde plein in Marrakech. Van oudsher is dit plein de plaats waar boeren en kooplui uit de Sous, de hoge Atlas en het diepe zuiden elkaar ontmoeten. ’s Morgens zijn hier fruit- en specerijenhandelaren te vinden en ’s avonds verschijnen er dampende eetkraampjes met gestoofde kamelenzwezerik. Maar daartussenin gebeurt het, in de namiddag. Onder de nog immer onbarmhartige zon wordt het plein volledig in bezit genomen door dansers, muzikanten,

slangenbezweerders, apentemmers, en: verhalenvertellers. Van alle kunstenaars, acrobaten en magiërs hebben deze verhalenvertellers de meeste toeloop. Ze trekken een *halqa* (een denkbeeldige, door een heilige gezegende cirkel) waarbinnen zij hun optredens verzorgen en om hen heen vormen zich de dichtste en bestendigste mensenscharen. Hun voordrachten duren vaak urenlang, maar geen toehoorder die verveeld of afkeurend om zich heen kijkt. Met kracht en hartstocht stoten de vertellers hun woorden uit. De woorden hebben grote waarde, ze gaan over bedrog, over ontrouw, over liefde, vriendschap, wraak, verraad, engelen en heiligen. De grens tussen fictie en realiteit vervaagt. De woorden kietelen als pluimveertjes onder de voet, ze prikken als spelden in de bil en pijnigen als zand in de ogen. Maar altijd spannend en komisch, uitdagend en satirisch. Het publiek wordt nadrukkelijk uitgenodigd zich ermee te bemoeien; mannen roepen om wraak, vrouwen lispelen in het voorbijgaan, jongetjes trekken aan de mantel en doen koket hun broekjes uit. De verteller kijkt, meesmuilt, en ginnegapt iets terug. Het publiek lacht. Zijn woorden zijn gepolijst en keurig gerangschikt volgens een bepaald ritme en verfraaid met vele stembuigingen en imitaties. Dan klinken ze weer plechtstatig, dan weer sober, dan weer arglistig, dan weer onheilspellend, dan weer vleierend, dan weer samenzweerderig. Dan, plotseling, stokt de stem van de verteller, hij neemt een vlugge slok water, heft zijn armen ten hemel en roept naar boven terwijl zijn gehele lichaam schokt en beeft en de lucht boven zijn kruin in trilling wordt gebracht. Het zweet gutst van zijn voorhoofd. Hij raakt in extase. Het publiek hangt aan zijn lippen en beeft mee. Hij maakt een diepe buiging en het doek valt.

Grote, klinkende munten vinden als stromende regen hun weg naar de mand. Dat geld kunnen de vertellers trouwens goed gebruiken. Want ter ere van hun woorden gaan ze steevast

Mohammed Benzakour

is columnist en publicist én ‘de enige Reviaan van Marokkaanse origine’. Van hem verscheen onder meer het boek *Abou Jahjah, nieuwlichter of oplichter?* (2004) en de bundel *Osama’s Grot* (2005)

gekleed in dure, edele stoffen. Paarsblauw of bruin fluweel, dooraderd met verguld draad. Goede taal dient als een geschenk zo mooi bepaakt.

Stop het gebazel

Daarom deze oproep: heren politici en opinie-makers, stop het irrelevante gebazel over integratie, stop het eindeloze gebeuzel over die paar Marokkaanse amokmakers in Amsterdam-West. Zet deze knullen liever in als professionele straatvertellers! Het talent is er, vul het aan met een cursus of masterclass en het succes is gegarandeerd. Hier hebben we met z’n allen eindeloos meer aan. Als vaste standplaatsen denk ik aan de Dam, stationshallen van alle grote steden, Vondelpark, Malieveld, Beursplein, de Kruiskade – laat onze Marokkanen daar tegen een goede bezoldiging (want ja, dat vergat ik: de Marokkaan is niet zo dol op liefdewerk oud papier) hun tong beroeren en voorbijgangers in vervoering brengen. Het is de beste panacee tegen die zo gevreesde radicalisering. Culturele verrijking is per slot een wederkerig proces van verheffing en vermaak.

Erg lastig kan de werving trouwens niet zijn, want deze jongens hangen maar al te graag op straat. Dus van die vermaledijde ‘hoogdrempeligheid’ (waar al die goedbedoelende musea en theaters zo’n hinder van hebben) kan alvast geen sprake zijn.

Dus beste cultuurmakelaars, curatoren, museumdirecteuren, ambtenaren, integratiewethouders, stort al die migrantenpotjes bij elkaar en laat de kranten en tv volstromen met grote advertenties: *Gezocht: Marokkaanse verhalenvertellers. Klein gebrek geen bezwaar.*

En in gure straten en buurten zal weer vrolijke muziek opklinken.

Beeld uit de expositie *Kunst in exodus*, 13 januari – 24 februari 2007, De Levante, Hobbemastraat 28, Amsterdam. *Kunst in exodus* is een jaarlijkse tentoonstelling van werk van gevluchte kunstenaars in Nederland georganiseerd door De Levante en AIDA.

Persheng Warzandegan (Iran),
zonder titel



Shafiq Soroush (Afghanistan),
zonder titel

